

General-potpukovnik
prof. DRAGO RAKOČEVIĆ

Ulaganje u naučnoistraživački kadar i nauku — društveno opravdana investicija

Naučno-tehnološka revolucija, kao sve ubrzaniji proces u svetskim razmerama, odvija se i kao bespoštedna utakmica i neravno-pravna trka — prava bitka za prestiž i vreme. Naravno, u toj trci tempo nameću zemlje koje imaju najveći naučni potencijal — kadrove i kapital, pri čemu se težište u svetskim razmerama postepeno pomera s transfera tehnologije na transfer znanja.

Prva grubo sročena slika savremenog sveta na polju nauke postaje sve značajnija i nezaobilazno polazište pri razradi i oblikovanju jedinstvene strategije tehnološkog razvoja u zemlji i, u okviru njega, razvoja, mesta i uloge nauke u društvu, pa i nauke u oružanim snagama, kao proizvodne snage razvoja zemlje i, istovremeno, jačanja odbrambenih moći društva u celini. Stoga se nameće pitanje kako držati korak sa svetskom naukom, pa time i vojnom naukom, u godinama realizovanja našeg srednjoročnog plana razvoja, odnosno kako i sa kojim rezultatima ući u 21. stoleće.

Stvaralaštvo naših naučnih radnika u oblasti tehničkih, medicinsko-bioloških i društvenih nauka, zatim u oblasti ratne veštine i vojne ekonomike, odnosno vojne nauke u užem smislu, gde su postignuti valjani rezultati, veliki je doprinos razvoju zemlje, pa i tehničkoj i sveukupnoj modernizaciji naših oružanih snaga. To je dobra osnova za uspešno suočavanje sa izazovima sadašnjice, ali bitka za

dalji uzlet i prodore naše nauke u celini, pa i vojne nauke, može se dobiti, prvenstveno, jačanjem naučnog potencijala, odnosno ulaganjem u kadrove i opremu, jer dobra investicija, posebno u kadrove, uvek se isplati.

Najbolji način za brži razvoj nauke u Armiji jeste stvaranje što povoljnijih uslova za naučni rad i odgovarajući tretman koji podstiče naučne radnike — istraživače, inovatore i pronalazače, tj. sve stvaraoce, bez obzira na to da li rade u vojnim institutima, vojnim školama ili u trupnim radionicama — odnosno stvaranje uslova koji pogoduju naučno-istraživačkom radu i podstiču stvaralaštvo. U tome moramo biti odlučniji i smeliji, uprkos izvesnim nerazumevanjima prema nauci u raznim društvenim sredinama, pa ponekad i u oružanim snagama. Naučna delatnost često se svrstava u „potrošnju”, u „redovnu aktivnost”, uz nastojanje da se ukalupi u svakodnevnicu. Nije pošteđena ni od činovničkog odnosa prema osnovnim problemima koje treba brzo rešavati, iako se zna da nauci i naučnim radnicima ponajmanje pristaju razne ograde i brane koje sputavaju entuzijazam i stvaralaštvo.

Dugotrajan je i mukotrpan proces izgradnje naučnog kadra od saradnika do samostalnog istraživača i kvalitetnog nastavnika. Jer, naučni radnik se ne stvara preko noći. Do cilja se stiže uz mnogo ličnog odricanja i društvenog ulaganja. I pored toga, naučna zvanja i naučne stepene naučni radnici često stižu u poznim godinama, kada nauci objektivno mogu malo da vrate. Zbog toga moramo posvetiti pažnju „regrutovanju” naučnog kadra, okrenuti se mladima, pravovremeno otkrivati talente, pratiti njihov razvoj, usmeravati ih i, naravno, školovati, uz strogu selekciju prema zahtevima i izazovima koje nameće naučno-tehnološka revolucija. U svemu tome najveći značaj ima školstvo — naše vojne škole i naučnoistraživačke institucije, koje moraju imati svesrdnu podršku svih nivoa rukovođenja i komandovanja u oružanim snagama. Naravno, mere za stimulaciju naučnih kadrova, a ne stvaranje privilegija, mogu i treba da utiču na izgradnju njihovog profila, uključujući i najviši stepen specijalizacije. Pri tome, razumno planiranje istraživačkih i razvojnih programa, radi veće koncentracije postojećeg kadra, zahteva još šire povezivanje vojnih instituta i vojnih škola, ali i saradnju sa ogromnim naučnim potencijalima u društvu. Imamo za to veliki broj primera i u dosadašnjoj praksi. Naime, određeni makroprojekti u svim oblastima razvoja i istraživanja potvrdili su da još smelije treba ići tim putem. Na primer, projekti razvoja sistema oružja, međurepubličko-pokrajinska istraživanja u oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, projekat „Titovo vojno delo” i mnogi

drugi, što pomaže i u pripremi naučnog kadra sa „vojnim” atributom i predznakom. To je način i doprinos daljem podruštvljavanju i opštenarodne odbrane i nauke.

Proces stvaranja naučnog kadra iziskuje i vraćanje stručnjaka koji su, ne svojom krivicom, „okrenuli leđa” nauci i prešli da rade tamo gde mogu brže napredovati, a neki civilni kadrovi su, zbog neodgovarajućih normativnih rešenja, otišli na rad u inostranstvo. U poslednje vreme, usled bolje stimulacije nauke i naučnih kadrova, zapažaju se povoljnija kretanja u tom domenu, što svesrdno treba podržati, posebno kada je reč o tretmanu vojnonaučnih kadrova u nekim oblastima vojnih nauka, kao što je, na primer, ratna veština. Tu treba primeniti, na zakonu zasnovan, institut o zadržavanju u aktivnoj vojnoj službi kvalitetnih naučnih kadrova i pošto navršše godine starosti predviđene za penzionisanje ostalih vojnih lica. I to je mera stimulacije i za mlade i za iskusne naučne radnike, jer im na taj način društvo omogućava bavljenje naučnim radom sve dok su objektivno sposobni da daju doprinos. Mada je za istinske pregaoce u nauci osnovni motiv i pokretač bio i ostao entuzijazam, bez kojeg ne bi mogli doći do novih saznanja i naučnoistraživačkih rezultata, njihov status mora biti primeren uloženim naporima i vrednostima koje pružaju društvu. Vrhunskim istraživačima i nastavnicima — naučnim radnicima u oružanim snagama — treba da bude omogućeno napredovanje do najviših specijalizacija i do najviših činova bez formacijskih i drugih ograničenja. A sve to, naravno, u interesu i nauke i odbrane u celini, i zbog zahteva i potrebe za doslednim ostvarivanjem našeg doktrinarnog opredeljenja za oslonac na vlastite snage i za smanjivanjem zavisnosti od tuđe „pameti” i tehnologije.

Na kraju, želim da upozorim da valja brže menjati uslove i odnos prema nauci, i u društvu i u oružanim snagama, srazmerno sve većim zahtevima i potrebama. Jer, vreme ne čeka. Stajanje je ravno zaostajanju u bici da se odgovori izazovima sadašnjosti i, posebno, budućnosti. Savez komunista Jugoslavije se mora založiti za takvu politiku prema nauci, jer će ona omogućiti razmah naučnog stvaralaštva i, istovremeno, suzbijati pojave elitističkih i drugih mogućih negativnih tendencija u njoj.

SUMMARY

INVESTMENTS INTO THE SCIENTIFIC RESEARCH PERSONNEL AND INTO SCIENCE SOCIALLY JUSTIFIED INVESTMENT

Creation of most favourable conditions for the scientific work and for the corresponding treatment of scientific workers, researchers and inventors, i.e. of all creative personnel, is of crucial significance for an accelerated development of science within the framework of the Army.

Measures for stimulation of scientific personnel, but not for creation of privileges, can and should have a substantial influence on their expert education, including the highest degree of specialization. Purposeful and effective planning of research and development programmes demands that military schools and institutes should be even wider and more closely interconnected, with the aim of better utilization of existing expert and scientific military personnel, and also of a more direct cooperation of these schools and institutes with the scientific research institutions in other structures of society.

The process of creation of scientific personnel demands also the return to scientific activities of those experts who have, not by their own fault, „turned their backs” to science and went to work in those activities where they can make success quicker, also of those civil experts that went to work in foreign countries because of their inadequate handling in the country.

And finally, a warning was given that quicker and more effective measures should be undertaken for changing of conditions and improving the treatment of science both in society in general and in the armed forces, in proportion to the growth of demands and needs. The League of Communists of Yugoslavia must advocate such a policy in the field of science that will give an impetus to the scientific creativeness, but will at the same time suppress and eliminate such phenomena as the forming of closed circles of elite experts or other possible negative tendencies in the domain of science.

RESUME

INVESTIR DANS LES CADRES CHEREHEURS ET SCIENTIFIQUES — UN PLACEMENT QUI S'AVÈRE TOUJOURS SOCIALEMENT JUSTIFIÉ

Pour permettre un développement accéléré de la science dans les milieux de l'Armée il importe surtout de réunir des conditions aussi favorables que possible au travail de recherche scientifique et d'assurer un statut adéquat aux scientifiques, chercheurs et rationalisateurs.

Les mesures servant à encourager les cadres scientifiques, et non à créer des privilèges, peuvent et doivent avoir un impact décisif sur la création de leur profil d'expert y compris les plus hauts degrés de spécialisation. Cela faisant, une planification raisonnable des programmes de recherche et de développement en vue d'une concentration plus cohérente des cadres existants nécessite, d'une part, une association réciproque plus large des écoles et des instituts militaires et, d'autre part, leur coopération plus directe avec des institutions de recherche scientifique et autres potentiels de la société.

Le processus de formation des cadres scientifiques exige aussi la récupération des experts qui, sans le vouloir, "ont tourné le dos à la science" pour embrasser des professions qui leur assurent un avancement plus rapide, de même que ces cadres civils qui par suite de solutions normatives inadéquates sont partis à l'étranger chercher un travail.

A la fin de cet article, l'auteur fait remarquer qu'il convient d'agir plus efficacement sur les conditions et les attitudes observées à l'égard de la science dans la société et dans les forces armées compte tenu des exigences et des besoins. La Ligue des communistes de Yougoslavie doit engager dans le domaine des sciences une politique qui permettra une impulsion nouvelle à la création scientifique mais qui sera de taille à entraver toutes tendances à l'„élitisme" et d'autres tendances négatives dans le domaine de la science.

Р Е З Ю М Е

ВЛОЖЕНИЯ В НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ КАДРЫ И НАУКУ ВСЕГДА ОКУПАЮТСЯ

Существенный вопрос, связанный с ускорением развития науки в рамках Армии, решается созданием благоприятных условий для научной деятельности и соответствующим отношением к работникам науки, исследователям и изобретателям, значит, ко всем создателям.

Мероприятия, обеспечивающие стимулирование деятельности научных кадров, а не создание привилегий, могут и должны значительно влиять на строительство их профилей, включая и высшую степень специализации. При этом, разумное планирование исследовательских программ и программ развития, с целью увеличения концентрации существующих кадров, требует более широкой увязки деятельности военно-учебных заведений и военных институтов, с одной стороны, и их непосредственного сотрудничества с научно-исследовательскими учреждениями и потенциалами в обществе, с другой стороны.

Процесс создания научных кадров нуждается в возвращении специалистов, которые не по своей вине „отвернулись" от науки и перешли на работу там, где можно быстрее продвигаться по службе, а некоторые гражданские кадры поехали на работу за границей из-за несоответствующих нормативных решений.

В конце предупреждается, что нужно предпринимать более решительные шаги для того, чтобы менять условия и улучшать отношение к науке и в обществе, и в вооруженных силах, в согласии с ростом требований и потребностей. Союз коммунистов Югославии должен отстаивать такую политику в науке, которая обеспечит подъем научного творчества и одновременно обуздает явления элитаризма и других отрицательных тенденций в области науки.